

Podmínkové věty

Ve vedlejší větě podmínkové je vyjádřen předpoklad nebo podmínka realizace či nerealizace děje věty hlavní. Podmínková věta vedlejší se tradičně označuje termínem *protasis* (česky *předvěti*), věta hlavní termínem *apodosis* (česky *závěti*).

V češtině bývají podmínkové věty uvozeny spojkami „jestliže“, „jestli“, „kdyby“, „když“.

Pozor! Každé české „když“ není automaticky vyjádřením času a každé české „jestli“ není automaticky podmínka!

Např. věta: „**Když** mě budeš pořád otravovat, **jednu ti vrazím.**“ není vyjádřením času (pak by znamenala „v té době, kdy mě budeš otravovat“), ale vyjádřením **podmínky**, předpokladu. Podobně věta „**Nevím, jestli zítra přijde.**“ není větou podmínkovou, ale **obsahovou větou tázací**.

SPOJKY

Kladné

Si

Do češtiny se překládá podle typu vedlejší věty „**jestliže**“, „**li**“, „**kdyby**“, „**když**“, „**pokud**“ atd. Může být zesílena výrazy *forte, modo, quidem* apod.

Vyskytuje-li se po spojce *si* neurčité zájmeno nebo příslovce, užívají se obvykle neurčitá zájmena **bez** složky **ali-**, tedy *quis, quid* „někdo“, „něco“, *quando* „někdy“ atd.

Vedle již zmíněných výrazů se spojka *si* se může vytvářet následující spojení, např.

Sin (autem)

Do češtiny lze tuto spojku přeložit např. „**ale** **jestliže**“, „**jestliže** **však**“, „**kdyby** **však**“. Slouží k vyjádření protikladu vzhledem k předchozí větě podmínkové.

*Si domi sum, foris est animus, **sin** foris sum, animus domi est.* (Plaut., *Merc.*, 589)

Když jsem doma, jsem myšlenkami venku, **a naopak když** jsem venku, jsem myšlenkami doma.

Quod si / quodsi

Do češtiny se překládá „**a** **jestliže**“, „**a** **kdyby**“ apod. Vztažné *quod* vytváří návaznost na předchozí kontext.

Quod si feceris, me (...) maximo beneficio devinctum habebis... (Cic. *Att.* 16, 16B, 2)

A kdybys to udělal, zavážeš si mě touto velikou laskavostí...

Sive... sive (seu... seu)

Tyto spojky uvádí dvojici podmínkových vět a překládají se „**bud'** **jestliže**... **nebo** **jestliže**“, „**ať**... **ať**“, „**bud'**... **bud'**“. Většinou se vyskytují v indikativních větách.

Quare sive habes quid sive nil habes, scribe tamen aliquid teque cura. (Cic. *Att.* 12, 12, 2)

Proto ať už něco máš nebo ne, přece něco napiš a opatruj se.

S konjunktivem se v klasické latině používá v případě, že ve větě podmínkové je všeobecný podmět. V tom případě samozřejmě připadá v úvahu i překlad „**bud'** **kdyby**... **nebo** **kdyby**“.

Perspicitis genus hoc quam sit facetum, quam elegans, quam oratorium, sive habeas vere quod narrare possis, (...) sive fingas. (Cic. *de or.* 2, 241)

Všímáte si, jak je tento typ [směšných výroků] vtipný, elegantní a pro řečnění vhodný, ať bys měl o čem mluvit, (...) nebo ať bys to jen předstíral.

Záporné

Nisi

Je základní zápornou podmínkovou spojkou a překládá se podle typu podmínkové věty „jestliže ne“, „kdyby ne“, „když ne“, „pokud ne“ apod. Může být zesílena výrazy *forte*, *vero* apod.

Nisi má proti *si non* vytýkáci význam. Používá se nejen v podmínkových větách, ale i pro vytčení větných členů po záporném predikátu nebo rétorické otázce. V tomto významu se překládá např. výrazy „leda“, „pouze“, „jen“, „než“.

Quid parvos filius, quem, quam diu afui, nemo nisi lacrimantem confectumque vidit? (Cic. dom 59)

Co malý syn, kterého nikdo po dobu mé nepřítomnosti neviděl jinak než plačícího a utrápeného?

Quod cum nemo facere nisi deus possit, relinquendum est homini, ut signis quibusdam consequentia declarantibus futura praesentiat. (Cic. div. 1, 127)

A protože to může udělat jen bůh, je třeba nechat na člověku, aby předvídal budoucnost na základě znamení, která ukazují na následky.

Ex quo effici volt Socrates, ut discere nihil aliud sit nisi recordari. (Cic. Tusc. 1, 24, 57)

Z toho chce Sókratés vyvodit, že učení se není nic jiného než rozpomínání. / Z toho chce Sókratés vyvodit, že učit se znamená pouze se rozpomínat.

Vyskytuje-li se po spojce *nisi* neurčité zájmeno nebo příslovce, užívají se obvykle neurčitá zájmena bez složky **ali-**, tedy *quis*, *quid* „někdo“, „něco“, *quando* „někdy“ atd.

Si non

Zápor *si non* se používá v případě, že se klade do protikladu podmínková věta kladná a záporná.

...nihil honestius magnificentiusque [est] quam pecuniam contemnere si non habeas si habeas ad beneficentiam liberalitatemque conferre. (Cic. off. 1, 20, 68)

...není nic čestnějšího a vznešenějšího než pohrdat penězi, pokud je nemáš, používat je na dobročinnost a ušlechtilost, pokud je máš.

Slouží také pro negaci pouze jednoho větného členu, který je v protikladu s jiným větným členem. Objevuje se v kombinaci s *at* „avšak“, *tamen* „přece“, *certe* „zajisté“, *sed* „ale“ apod. Kromě vět se může tato konstrukce objevit i u větných členů.

Caesare dominante veniebamus in senatum, si non libere, at tamen tuto. (Cic. Phil. 13, 18)

Za Caesarovy vlády jsme sice nechodili do senátu svobodně, ale alespoň bezpečně.

Ni

V klasické latině se spojka *ni* používá spíše v ustálených spojeních, překládá se stejně jako *nisi*, tedy „jestliže ne“, „kdyby ne“ atd.

Quod ni ita esset, numquam claros viros senatus uinctos hostibus dedidisset. (Cic. off. 3, 29, 108)

A kdyby to tak nebylo, senát by nikdy nebyl vydal nepřátelům slavné lidi v poutech.

Si(n) minus

Používá se k negaci předchozí podmínkové věty. V češtině odpovídá tomuto spojení např. „jestli ne, (tak)“, „pokud ne, (tak)“.

Hoc ab homine exigitur, ut prosit hominibus: si fieri potest, multis; si minus, paucis; si minus, sibi (Sen., *De ot.*, 3, 5)

Od člověka se vyžaduje, aby byl prospěšný lidem: pokud to je možné, mnoha lidem; **pokud ne** mnoha, tak několika lidem; **pokud nejde** ani to, tak alespoň sobě.

TYPY PODMÍNKOVÝCH VĚT

Latina rozlišuje podmínku reálnou, potenciální a ireálnou a každou z nich vyjadřuje pomocí specifických formálních prostředků (tj. jednotlivým typům podmínek odpovídá i určitá slovesná forma). Čeština vyjadřuje podmínku reálnou indikativem a podmínku ireálnou kondicionálem, nemá však žádnou specifickou slovesnou formu pro potencialitu. Vzniká tak problém při převodu do češtiny a z češtiny do latiny, protože potencialita může být v češtině vyjádřena jak indikativem, tak kondicionálem (viz níže).

V latině se tradičně rozlišují „základní“ podmínková souvětí reálná, potenciální a ireálná a tzv. „smíšené“ typy. Základní podmínková souvětí se vyznačují tím, že ve větě hlavní i vedlejší je stejný způsob a často i čas, kdežto u „smíšených“ typů se v rámci souvětí kombinují různé časy a způsoby, které odpovídají různým druhům podmínkových vět (např. realita s potencialitou, irealita v minulosti s irealitou v přítomnosti apod.).¹

Základní**Reálné**

Podmínka vyjádřená ve větě vedlejší je podávána jako **skutečně platná**. Ve větách podmínkových se používají indikativy všech časů, a to včetně futura. Proti jiným jazykům se tedy futurum může v latině objevit i ve vedlejší větě podmínkové.

Do češtiny se reálná podmínková věta překládá pomocí spojek „jestliže“ nebo „-li“ s indikativem.

Si hoc dicis, mentiris.

Jestliže to říkáš, lžeš.

Si hoc dixisti, mentitus es.

Jestliže jsi to řekl, lhal jsi.

Si hoc dices, mentieris.

Jestliže to řekneš, budeš lhát.

Věty podmínkové reálné se slovesem ve futurum jsou velmi **blízké větám potenciálním**, protože možnost je z hlediska významu rovněž orientována do budoucnosti. Rozdíl mezi větou reálnou s futurum a větou potenciální s konjunktivem lze vysvětlit odkazem na obecný rozdíl mezi indikativem a konjunktivem (fakt x ne-fakt). Pro překlad do latiny se lze do určité míry řídit tím, že věty reálné vyjadřují zejména obecně platné pravdy, opakované děje nebo ustálená rčení, kdežto potenciální věty určitý předpoklad a možnost uskutečnění děje. Někdy však může být indikativ futura s potenciálním konjunktivem prakticky synonymní, z čehož plyne i jejich kombinace ve smíšených souvětích, viz níže.

¹ Toto dělení je užitečné z didaktického hlediska. Neznamená to, že by „smíšené“ typy byly málo časté, vyskytují se naopak zcela běžně.

V hlavní větě reálných souvětí bývá sice nejčastěji indikativ, může se v ní však vyskytnout kterýkoli způsob vět hlavních (např. imperativ, konjunktiv rozvažovací apod.), viz smíšené formy podmínkových souvětí.

Potenciální

Pomocí potenciality se vyjadřuje možnost nebo předpoklad, že podmínka bude splněna. Potenciální podmínka se vztahuje především k **budoucnosti**, případně k časové rovině přítomnost-budoucnost. Na úrovni přítomnosti a minulosti se uplatňuje zejména realita nebo irealita, protože již lze posoudit, zda podmínka věty vedlejší může nebo mohla být splněna.

V potenciálních podmínkových větách se používá **konjunktiv prézentu** nebo **konjunktiv perfekta**. **Oba** se vztahují k **budoucnosti**, případně k rovině přítomnost-budoucnost. Konjunktiv **perfekta** vyjadřuje **dokončený děj**, konjunktiv **présentu** děj **nedokončený**. Při překladu lze do určité míry uplatnit paralelu s českým videm a překládat nedokonavá slovesa konjunktivem prézentu a dokonavá konjunktivem perfekta.

Jak bylo řečeno výše, čeština nemá speciální výrazový prostředek pro potencialitu jako latina. Potenciální podmínková věta se překládá větou se spojky „jestliže“, „-li“, „když“, „pokud“ apod. s **indikativem** nebo větou se spojkou „kdyby“ a **kondicionálem přítomným**. V prvním případě může splývat s podmínkou reálnou, ve druhém s irealitou v přítomnosti.²

Si hoc dicas, mentiaris.

Kdybys to říkal, lhal bys.

Si hoc dixeris, mentitus sis.

Kdybys to řekl, dopustil by ses lži. Jestliže to řekneš, dopustíš se lži / dopustil by ses lži.

V potenciálních větách se **vzácněji** může vyskytnout i **konjunktiv imperfekta**, který slouží k vyjádření předpokladu v minulosti. V tomto druhu vět bývají slovesa sémantických skupin *verba putandi, dicendi* apod., a to zejména ve 2. os. sg.

Num igitur eum, si tum esses, temerarium ciuem aut crudelem putares... (Cic. Phil. 8, 14)

Cožpak bys ho pokládal za nerozvážného a krutého občana, kdybys tehdy žil?

Potenciální konjunktivy imperfekta se častěji vyskytují v tzv. smíšených souvětích, viz níže.

Latina někdy používá potencialitu i v případech, které intuitivně chápeme jako ireálné. Jedná se o vyslovení určitého předpokladu, který je z logického hlediska **sice nereálný** nebo **velmi nepravděpodobný**, ale mluví ho **prezentuje jako uskutečnitelný** („dejme tomu, že...“, „představme si, že...“). Formulování předpokladu jako teoreticky možného umožňuje dát větší váhu následné argumentaci apod. V některých gramatikách se pro tento typ potenciálních podmínkových vět používá termínu *exemplum fictum*.

Et si qui deus mihi largiatur ut ex hac aetate reperuiscam et in cunis vagiam, valde recusem... (Cic. Cato 83)

Kdyby mi nějaký bůh nabízel, abych se vrátil do dětství a vrátil v kolébce, rozhodně bych to odmítal...

² Potentialita se při překladu do češtiny někdy naznačuje kombinací spojky „jestliže“ s kondicionálem (ev. doplněné o „snad“), toto řešení však nelze z hlediska češtiny doporučit ani se na něho spoléhat. Zmíněnou kombinaci nelze pokládat za výrazový prostředek, který by odpovídal latinským potenciálním podmínkovým větám se specifickými morfologickými prostředky (konj. préz. a pf.).

Ireálné

Ireálná podmínka vyjadřuje skutečnost, která není a nemůže být splněna (irealita v přítomnosti) nebo která nebyla splněna (irealita v minulosti). Proti potencialitě se vztahuje k přítomnosti a minulosti, kde již lze posoudit realnost děje.

V ireálných podmínkových větách se používá **konjunktiv imperfekta** pro **irealitu v přítomnosti** a **konjunktiv plusquamperfekta** pro **irealitu v minulosti**. V „základní“ formě ireálného souvětí je ve větě hlavní i vedlejší tentýž konjunktiv.

Do češtiny se ireálné podmínkové věty překládají spojkou „**kdyby**“ a **kondicionálem**. Časové zařazení lze odlišit užitím přítomného kondicionálu (např. chválil bych“) pro irealitu v přítomnosti a minulého kondicionálu (např. „byl bych chválil“) pro irealitu v minulosti. V současné češtině se však kondicionál minulý prakticky nepoužívá. Dává se přednost přítomnému kondicionálu a zařazení do minulosti nebo přítomnosti se realizuje pomocí lexikálních prostředků (např. „tehdy“, „loni o prázdninách“, „ted“, „dneska“ apod.) nebo je zřejmé na základě kontextu. Není-li možné zjistit, zda se jedná o minulost nebo přítomnost, připadají při překladu do latiny obě možnosti. K této situaci však v delších souvětích nebo v souvislém textu prakticky nedochází.

Si hoc diceres, mentireris.

Kdybys to tvrdil, lhal bys.

Si hoc dixisses, mentitus esses.

Kdybys to byl říkal, byl bys lhal. / Kdybys to **tehdy** tvrdil, lhal bys.

Potencialita x irealita

Při překladu do latiny je třeba zaměřit se zejména na rozlišení potenciality a ireality v přítomnosti, protože v české větě může být v obou případech spojka „kdyby“ s kondicionálem přítomným.

Rozhodujeme-li se mezi irealitou v přítomnosti a potencialitou, je nutné na základě **celého kontextu** (významový kontext, lexikální prostředky apod.) zvážit, zda se děj vztahuje k časové rovině **přítomnost-budoucnost (potencialita)** nebo k **přítomnosti či minulosti (irealita)**. V některých případech mohou být vodítkem způsoby užití v českém souvětí. Je-li ve větě vedlejší spojka *kdyby* s kondicionálem a ve větě hlavní indikativ futura nebo imperativ, jedná se o potenciální souvětí. Věty potenciální mohou také mít odstín *přání nebo žádoucnost, bývá v nich modální sloveso* *chtít nebo moci, často s partikulí* tak, takhle, aspoň.³ Není-li možné na základě kontextu rozhodnout, lze větu přeložit oběma způsoby. Je však důležité uvědomovat si rozdíly, které v latině při použití zvoleného typu věty vzniknou.

Příklady:

- „Jestli to dobře dopadne, odjedeme na Madagaskar.“ (jasné směřování do budoucnosti, potencialita)
- „Jestliže, když, pokud přijde / kdyby přišel, tak mi zavolej!“ (jasné směřování do budoucnosti, potencialita; výraz „tak“ patří k typickým výrazům v českých větách s potenciálním významem⁴)
- „Kdybychom je potkali, řekneme jim, co se stalo.“ (jasné směřování do budoucnosti, potencialita)
- „Kdybychom dali ještě jeden gól, postoupili bychom do zápasu o pohár.“ (ve druhém poločase potencialita, po zápase irealita)

³ Grepl-Karlík (1986: 388). Autoři uvádějí jako příklad větu: *Kdyby mě tak mohli vidět kamarádi z Rohrovic zahrady, ti by koukali.*

⁴ Viz Grepl, Karlík (1986: 386). Mezi dalšími výrazy vyskytujícími se v potenciálních větách autoři uvádějí např. *tedy, to, pak.*

Porovnání základních forem podmínkových souvětí

Reálné

<i>Si hoc dicis, mentiris.</i>	je to tak, vím to, konstatuji skutečnost
<i>Si hoc dixisti, mentitus es.</i>	bylo to tak, vím to, konstatuji skutečnost
<i>Si hoc dicebas, mentiebaris.</i>	
<i>Si hoc dices, mentieris.</i>	bude to tak, konstatuji skutečnost, nevyjadřuji pouze hypotézu, předpoklad.

Potenciální

<i>Si hoc dicas, mentiaris.</i>	předkládám možnost, hypotézu, předpoklad, který se může uskutečnit, důraz na průběh (možná to budeš říkat)
<i>Si hoc dixeris, mentitus sis.</i>	předkládám možnost, hypotézu, předpoklad, který se může uskutečnit, důraz na dokončenost (možná to řekneš)

Ireálné

<i>Si hoc diceres, mentireris.</i>	dobře vím, že to tak není (kdyby, tak by...)
<i>Si hoc dixisses, mentitus esses.</i>	dobře vím, že to tak nebylo (kdyby to tak bylo bývalo bylo, tak by bylo bývalo...)

Forma použitá v podmínkové větě nemusí odpovídat mimojazykové realitě, mluvčí prezentuje svou výpověď tak, jak chce, aby působila.

Smíšené

Termínem *smíšená podmínková souvětí* se tradičně označují souvětí, která mají ve větě hlavní a vedlejší jiný způsob, případně jiný čas téhož způsobu (např. ve větě hlavní konjunktiv imperfekta a ve větě vedlejší konjunktiv plusquamperfekta). V následujícím přehledu jsou uvedeny některé obvyklé typy, výčet možných kombinací však není vyčerpávající.

Indikativní VV + jakýkoli druh VH

Ve větě vedlejší je indikativ, ve větě hlavní je některý ze způsobů, které se mohou objevit ve větě jednoduché. Vedle indikativu to může být např. **imperativ**, **deliberativní konjunktiv** apod.

Et mihi, quaeso, ignoscite, si appello talem virum saepius. (Cic. leg. agr. 2, 49)
A odpusťte mi, prosím, jestliže častěji zmiňuji takového člověka.

Ergo ad cenam petitionis causa si quis vocat, condemnetur? (Cic. Mur. 74)
Když někdo zve na večeři kvůli ucházení se o úřad, má se za to odsuzovat?

Potenciální VV + indikativní VH

V kombinaci s potenciální vedlejší větou se v hlavní větě často objevuje **indikativ přítentu** u **modálních výrazů typu** *posse, debere, oportet, velle, opus est, necesse est, longum est*, dále u konstrukce gerundiva se slovesem *esse*, méně často u perifrastické konstrukce participia futura se slovesem *esse* (srov. tzv. falešný kondicionál).

Qui te neque debent adiuuare, si possint, neque possunt, si velint; (Cic. Verr. II 4, 20)⁵

Neměli by ti pomáhat, kdyby mohli, a nemohli by, kdyby chtěli;

Neznamená to však, že by uvedené výrazy nemohly být ve větě hlavní v konjunktivu a odpovídat základnímu schématu, např.:

Hoc si quanti tu aestimes sciam, tum quid mihi elaborandum sit scire possim. (Cic. Att. I, 8, 1)

Kdybych věděl, jak moc si ho vážíš, mohl bych vědět, čemu se mám věnovat.

Jak bylo řečeno výše, potencialita se díky významové blízkosti kombinuje s podmínkovou větou reálnou v budoucnosti.

Quae si reiciamus, illa quoque unde haec nata sunt reiciemus. (Cic. nat. deor. 3, 47)

Kdybychom to odmítli, odmítneme i to, z čeho to vzniklo.

V kombinaci s indikativem minulého času ve větě hlavní se ve vedlejší větě vyskytuje konjunktiv imperfekta pro vyjádření potenciality v minulosti. Ve větě vedlejší bývá všeobecný podmět (např. ve 2. os. sg.) nebo v ní bývá vyjádřen opakovaný děj, který není prostým souhrnem opakování, ale abstrakcí (vždy, když by se stalo, pak...). *

Erat Quinctius sicut aduersantibus asper, ita, si cederes, idem placabilis. (Liv. 36, 32, 5)⁶

Quinctius byl tvrdý k odpůrcům, ale také smířlivý, pokud bys ustoupil.

Quorum siquis a domino prehenderetur, consensu militum eripiebatur... (Caes. civ. 3, 110, 4)

A pokud se stalo a pán někoho z nich chytil, byl osvobozen na základě jednomyslného souhlasu vojáků...

Potenciální VV + potenciální VH s jiným konjunktivem

V potenciálním podmínkovém souvětí se může vedle sebe vyskytovat konjunktiv přezentu a konjunktiv perfekta, který často vyjadřuje předčasnost před dějem vyjádřeným konjunktivem přezentu.

Si gladium quis apud te sana mente deposuerit, repetat insaniens, reddere peccatum sit officium non reddere. (Cic. off. 3, 25, 95)

Kdyby si nějaký duševně zdravý člověk nechal u tebe meč a pak ho v šílenství chtěl nazpět, bylo by špatné ho vrátit a správné ho nevydat.

Ireálná VV + indikativní VH (indikativ minulého času)

V kombinaci s ireálnou podmínkovou větou se objevuje indikativ minulého času ve větě hlavní u modálních výrazů typu *posse, debere, oportet, velle, opus est, necesse est, longum est*, u konstrukce gerundiva se slovesem *esse*. Ve větě hlavní může být i konstrukce **participia futura aktiva s minulým časem slovesa esse** (-urus fui / eram), která není zcela synonymní s ireálným konjunktivem, ale je u ní zachován významový odstín úmyslu, záměru apod. se však není přesným ekvivalentem ireálného konjunktivu, zachovává si odstín úmyslu, předurčení atd.⁷ *

Et hanc urbem vos non hostium ducitis, ubi si unum diem morati essetis, moriendum omnibus fuit? (Liv. 2, 38, 5)

⁵ Ex Traina (1993: 434)

⁶ Ex Traina (1993: 433)

⁷ Srov. podmínkové souvětí ireálné ve druhé závislosti, kde se věta hlavní nezávislého souvětí transformuje na konstrukce participia futura aktiva s tvary slovesa esse.

A toto město nepokládáte za nepřátelské, kde by všichni museli zemřít, kdybyste tam na jeden den zůstali?

Ve větě hlavní bývá někdy **indikativ perfekta**, často s adverbii *paene* nebo *prope* „skoro“, „téměř“. Užitím indikativu perfekta se vyjadřuje, že už téměř došlo k uskutečnění slovesného děje.

Cecidi, nisi me retinuisses.

Už jsem byl na zemi, kdybys mě nechtyl.

... *ego ille doctus leno paene in foueam decidi, / ni hic adesses.* (Plaut. *Persa* 594)⁸
... já takový zkušený kuplíř už jsem byl v pasti, kdybys tu nebyl.

Pons sublicius iter paene hostibus dedit, ni unus vir fuisset, Horatius *Cocles*... (Liv. 2, 10, 2)⁹

Po pilotovém mostu už málem přešli nepřátelé, kdyby nebylo jednoho člověka, Horatia Cocla.

S podobným významovým odstínem se ve větě hlavní může objevit indikativ imperfekta nebo plusquamperfekta.

Quin lababar longius, nisi me retinuissem. (Cic. *leg. 1*, 52)¹⁰
Pokračoval bych dále, kdybych se nebyl zarazil.

Praeclare viceramus nisi spoliatum, inermem, fugientem Lepidus recepisset Antonium. (Cic. *fam. 12*, 10, 3)

Už bychom byli zvítězili, kdyby Lepidus nebyl zachránil Antonia na útěku, oloupeného a bezbranného.

Ireálná VV v minulosti + ireálná VV v přítomnosti

V ireálném podmínkovém souvětí se může kombinovat podmínka ireálná v minulosti s podmínkou ireálnou v přítomnosti. Ve větě vedlejší je **konjunktiv plusquamperfekta** vyjadřující irealitu a ve **větě hlavní konjunktiv imperfekta**, který vyjadřuje irealitu v přítomnosti plynoucí z věty vedlejší.

qui nisi in hac re publica natus esset, rem publicam scelere Antoni nullam haberemus. (Cic. *Phil. 3*, 5)

A ten [sc. Caesar] kdyby se nebyl v tomto státě narodil, neměli bychom kvůli Antoniově zločinu vůbec žádný stát.

Podobně v české větě *Kdyby mně včera neukradli auto, měl bych teď čím jezdit.* je ve větě vedlejší vyjádřena irealita v minulosti a ve větě hlavní irealita v přítomnosti.

JINÉ KONSTRUKCE

Vztažné věty konjunktivní

Podmínku lze vyjádřit rovněž vztažnou větou konjunktivní se vztažným zájmenem nebo příslovcem. Na tyto věty je třeba nahlížet v kontextu ostatních vztažných konjunktivních vět. Objevuje se v nich proto často konjunktiv, který odpovídá souslednosti časové. V časové rovině „minulost“ se pro vyslovení předpokladu používá zejména konjunktiv imperfekta,¹¹ srov. potencialita v minulosti. V těchto větách se vyskytnou konjunktivy vět podmínkových, je-li to z hlediska významu nutné.¹²

⁸ Ex Traina (1993: 437)

⁹ Ex Traina (1993: 437)

¹⁰ Ex Traina (1993: 437)

¹¹ Traina (1993: 444, nota).

¹² Ireality je pokládána za významný významový prvek, takže se ireálné konjunktivy nepodrobují souslednosti časové.

Qui videret, equum Troianum introductum, urbem captam diceret. (Cic. Verr. II 4, 52)

Kdo by to viděl, řekl by, že byl do města přijat trojský kuň a že město bylo dobyto.

Participiální konstrukce

Ablativ absolutní a participium coniunctum (nebo také predikativní participium) má všeobecný příslovečný význam a v konkrétní větě získávají na základě kontextu určitý významový odstín. Jedním z nich může být také podmínka.

Quis est enim, qui totum diem iaculans non aliquando conliniet? (Cic. div. 2, 121)

Cožpak je někdo, kdo by se konečně jednou netrefil, kdyby celý den házel kopím?

Parataxe

Podmínku lze vyjádřit i prostým asyndetickým spojením vět, z nichž první odpovídá obvykle větě vedlejší a druhá větě hlavní.

Negat quis, nego; ait, aio. (Cic. Lael. 93)

Když někdo říká ne, já taky; když říká ano, já taky.

LITERATURA:

- Ghiselli, Alfredo - Concialini, Gabriela. *Il nuovo libro di latino - vol. I. Teoria*. V ristampa. Bari : Laterza, 2002. 550 s. ISBN 88-421-0322-5.
- Traina, Alfonso - Bertotti, Tullio. *Sintassi normativa della lingua latina : teoria*. 2. ed. Bologna : Cappelli Editore, 1993. 519 s. ISBN 88-379-0717-6.
- Grepl, Miroslav - Karlík, Petr. *Skladba spisovné češtiny [Grepl, 1986] a. 1. vyd.* Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1986.